

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ

СТ А Н О В И Щ Е

От: Доцент д-р Мариела Андонова Ненова-Амар, СУ „Св. Климент Охридски“, Стопански факултет, катедра „Икономика“, професионално направление 3.8 Икономика

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8 Икономика (Политическа икономия)

Автор на дисертационния труд: Дилян Николов Василев, задочен докторант, катедра „Икономика“, Стопански факултет, СУ „Св. Климент Охридски“

Тема на дисертационния труд: „Дългосрочната стагнация – операционализиране на понятието, анализ на проявленията му и формиране на критерии за ранно предупреждение“

Научен ръководител: Доцент д-р Мариела Андонова Ненова-Амар, катедра „Икономика“, Стопански факултет, СУ „Св. Климент Охридски“

Основание за представяне на становището: участие в състава на научно жури по публична защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 38-56/29.01.2021 на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“.

I. Информация за докторанта

Дилян Николов Василев е завършил магистърска степен по специалност „Европеистика“ в Русенския университет „Ангел Кънчев“ през 1999 г. От 2004 г. той работи в Българската народна банка и към момента е на длъжност главен експерт. В професионалната си кариера Дилян Василев специализира в анализ на развитието на световната икономика, на международните финансови пазари и на паричната политика в развитите икономики. Съчетавайки богат опит, натрупан в емпиричния икономически анализ и желание да задълбочи теоретичните си познания, по-конкретно в областта на икономическия растеж и паричната политика, Дилян Василев кандидатства и бе одобрен за докторант към катедра „Икономика“ с формирана вече идея за бъдещия си дисертационен труд. Със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ РД 20-303 от 3.02.2016 г. той бе зачислен като задочен докторант в катедра „Икономика“ на Стопанския факултет при СУ „Св. Климент Охридски“ по професионално направление 3.8 Икономика (Политическа икономия).

II. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Интересът на икономистите към теориите и моделите на икономически растеж се характеризира с приливи и отливи. През последните двадесет години се засилиха дискусиите в развитите страни по въпроса възможно ли е затихване на растежа. Причина за възникване на тази дискусия бе емпиричното наблюдение за забавяне на растежа в развитите страни. Дебатът се изостри след глобалната финансова криза от 2008 – 2009 г., когато лихвените проценти по паричната политика на централните банки в повечето развити страни достигнаха

изключително ниски нива близки до нулата, без да стимулират икономическия растеж при ниското си ниво. Този въпрос може да не изглежда актуален за развиващи се икономики като българската, но на практика дискусиите по него засягат фундаментални въпроси за факторите/условията за постигане на устойчив икономически растеж и ефективността на паричната политика. Именно това е гледната точка, която интересува и автора на дисертационния труд. Ако има опасения за затихване на растежа, важно е да изучаваме причините за това и да се опитаме да им противодействаме. Демографските процеси в България – намаление на населението и бързото му застаряване, биха могли да окажат негативно влияние върху темпа на иновации, интензивността на инвестиране и вследствие върху забавяне на икономическия растеж в дългосрочен хоризонт.

В дисертационния труд се анализира връзката между потенциалния икономически растеж и естествения лихвен процент, която се счита за основополагаща в концепцията за „дългосрочната стагнация“. Понижаването на естествения лихвен процент може да се тълкува като ограничаващо в много висока степен способността на централните банки да стимулират растежа чрез паричната си политика.

В този контекст в дисертационния труд се операционализира явлението дългосрочна стагнация чрез измерване на естествения лихвен процент. Естественият лихвен процент, както и потенциалният темп на растеж са ненаблюдаеми променливи и тяхното измерване се реализира чрез модели посредством теоретично определена връзка с наблюдаеми променливи. В дисертационния труд са представени няколко модела за оценка на естествения лихвен процент, от които е избран моделът на Лаубах и Уилямс и е приложен към данните за българската икономика с цел да се установи нивото на естествения лихвен процент и да се направи заключение за потенциалната опасност българската икономика да изпадне в състояние на дълготрайна стагнация като се имат предвид влошаващите се демографски процеси в страната и бавното навлизане на иновации.

Дисертационният труд съдържа увод, четири глави, заключение и приложение. Общата структура по глави е логически издържана като отделните части са добре обвързани и ясно развиват идеите на автора. Посочените в библиографската справка източници са цитирани коректно в текста. Библиографската справка съдържа 81 научни публикации, 14 от които на български икономисти.

Заключението ми при прегледа на Доклада за сходство на текста на дисертацията, получен в резултат от анализа на текста ѝ в системата за превенция срещу плагиатство, е, че дисертацията представлява добросъвестен авторски труд.

Дилян Василев е представил справка, че изпълнява минималните държавни изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в ПН 3.8 Икономика.

III. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Оценявам като важни следните научни и научно-приложни резултати от дисертационния труд:

1. Авторът прави обобщение на теориите за икономическия растеж като обвързва тяхната еволюция с развитието на теорията за естествения лихвен процент. Той представя критичен анализ на три типа модели, използвани за оценка на естествения лихвен процент, от които избира един, който да приложи за оценка на естествения лихвен процент за България.

2. Направен е регресионен анализ на връзката между реален темп на растеж и реален лихвен процент за 17 държави за периода 1870 – 2016 г. като авторът използва базата данни на Jorda-Schularick-Taylor Macrohistory. Резултатите за периода 1870 – 1950 г. показват статистически значима негативна връзка между двете променливи. За периода 1950 – 2016 г. връзката не е статистически значима и тълкуването на този резултат е, че след 1950 г. икономическият растеж се определя не от реалния лихвен процент, а от отклонението на реалния лихвен процент от естествения лихвен процент. Тази връзка се изследва чрез модела на Лаубах и Уилямс.
3. Моделът на Лаубах и Уилямс е модифициран, за да отчете характеристиките на малка отворена икономика с фиксиран валутен курс. Две са важните промени, които авторът прави в модела: въвежда ефективен валутен курс вместо индекс на цени на вносни стоки и въвежда отклонението на реалния от потенциалния продукт на еврозоната, за да се отчете влиянието на растежа в еврозоната върху българската икономика.
4. Отчетена е основната слабост на модела – изборът на изходни условия, както и множеството допускания, необходими за изчисленията, водят до това, че получените резултати се характеризират с голяма степен на несигурност. Всяка промяна дори в едно от допусканията би довела до различни резултати. С цел да се преодолее този недостатък на модела авторът прилага алтернативни методи за оценка на естествения лихвен процент.
5. В резултат на изчисляването на модела се получава оценка на естествената лихва за България. След като знаците пред оценяваните коефициенти се получават в съответствие с теорията и очакванията, заключението на автора е, че направените допускания са реалистични.
6. Динамиката на оценената в модела естествена лихва за България не показва тенденция към намаление в периода след 2010 г. Заключението на автора е, че българската икономика не е в опасност от изпадане в ситуация на дълготрайна стагнация, което би трябвало да е очакван логичен резултат за развиваща се икономика.
7. Като прави алтернативни изчисления чрез различни модификации на правилото на Тейлър авторът показва, че в България нивото на пазарните лихви, измерено чрез доходността на едногодишни държавни ценни книжа, е под изчисленото от него ниво на лихвените проценти в хипотетичния случай, че у нас се прилага правило на Тейлър за описание на паричната политика. Този резултат може да се тълкува като наличие на стимулиращи икономическия растеж монетарни условия у нас.
8. Въпреки че в дисертационния труд се изследват показатели с дългосрочен характер на действие, авторът успява да формира критерии за ранно предупреждение, указващи появата на явлениято „дълготрайна стагнация“.

IV. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Напълно съм съгласна и оценявам положително приносите на дисертационния труд, както са формулирани в увода на дисертационния труд и в автореферата.

Единият принос е в теоретичната част на дисертацията, в която концепцията за „дългосрочната стагнация“ се изследва в рамките на теориите на икономическия растеж и естествения лихвен процент.

Основният принос е анализът и модифицирането на модел за оценка на естествения лихвен процент на Лаубах и Уилямс и изчисляването на модифицирания модел към показатели за икономиката на България. Оценката на естествения лихвен процент за България от модела е подкрепена от допълнителни косвени методи за оценка на база различни модификации на правило на Тейлър.

Проблематиката на дисертационния труд е комплексна и дискуссионна. Прави се оценка на ненаблюдаема променлива, което винаги може да доведе до различни резултати при различни подходи за оценка и особено при различни допускания за параметрите и началните стойности в модела. Несъмнено представеният дисертационен труд добавя своя принос към дискусията и предлага количествена оценка на набор от показатели, които могат да се използват при изграждане на методология за анализ на явлението „дълготрайна стагнация“.

V. Оценка на публикациите по дисертацията

В автореферата, на стр. 41, са посочени шест публикации, свързани с дисертационния труд, четири от които са в сборници от конференции. В публикациите са представени основните научни и приложни резултати от дисертационния труд – развива се концепцията за дългосрочната стагнация, идентифицират се първите сигнали за поява на явлението, подчертава се значението на понятието за дългосрочна стагнация при провеждане на паричната политика на централна банка с инфлационно таргетиране, представя се методология за оценка на инфлационните очаквания в България, представят се резултатите за българската икономика, получени при изчисляването на модифициран модел на Лаубах-Уилямс. Считам, че резултатите от дисертационния труд са достатъчно добре популяризирани.

VI. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява логиката на научното изследване. В него са посочени най-важните резултати и приносите на дисертационния труд.

VII. Критични бележки, препоръки и въпроси

Като научен ръководител на докторанта следях прогреса му в подготовката на дисертационния труд и му предоставях своите критични бележки и въпроси като по-голямата част от тях бяха отразени в дисертационния труд. Дилян Василев добросъвестно отчете бележки от рецензентите, получени по предлаганите за

публикуване статии, бележки на колегите от катедра „Икономика“ при представянето на основните резултати на дисертационния труд.

Препоръчвам на Дилян Василев в бъдеще да бъде по-прецизен при използването на научната терминология на български език, както и да отделя повече внимание по отношение на правописни и граматически грешки. Пропуск в дисертационния труд е, че някои от графиките съдържат надписи на английски език.

Бих помолила Дилян Василев да даде повече пояснения по модела, който изчислява. По-конкретно:

1. Да обясни в каква степен хиперпараметрите λ_1 , λ_2 , λ_3 (стр. 98-99 в дисертационния труд) влияят върху резултатите при решаване на модела и да даде повече аргументи в подкрепа на избраните от него стойности на тези хиперпараметри.
2. Да подкрепи с повече аргументи допусканията си за стойността на g_{ss} и r_{ss} (на стр. 99-101 в дисертационния труд).
3. Да поясни с повече аргументи стойността 0,8 на показателя за инерцията ρ (стр. 114 в дисертационния труд).

VIII. Заключение

По моя преценка представеният дисертационен труд е самостоятелно, задълбочено и комплексно научно изследване по избраната проблематика, базирано на прилагането на съвременни методологични подходи и техники за количествен анализ, в което има ясно изразени авторски приноси. Дисертационният труд показва, че Дилян Василев притежава задълбочени теоретични знания в областта на теории на икономическия растеж, естествения лихвен процент и паричната политика. Той показва умения да разбира и адаптира общи модели за анализ към специфичните условия на българската икономика. Давам положителна оценка на постигнатите резултати и приноси, изложени в представения дисертационен труд на Дилян Николов Василев.

15 март 2021 г.

Подпис:.....

(Доцент д-р Мариела Ненова)